

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV
Yolunu Şaşırınlar
ÖYKÜLER • CİLT 2

© 2017 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
2017-2018, İstanbul (2 baskı)

© Önsöz: Beverly Hahn, “The Short Story: Beginnings”,
Chekhov: A Study of the Major Studies and Plays,
Cambridge University Press, 1977

İletişim Yayınları 2428 • İletişim Klasikleri 107
ISBN-13: 978-975-05-3064-7

© 2021 İletişim Yayıncılık A. Ş. / 2. BASIM
1. Baskı 2021, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Emrah Serdan, Güneş Akkor

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Vladimir Makovski, “Beklenti”, 1875

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Barış Özkul

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV

Yolunu Şaşırانلار

ÖYKÜLER • CİLT 2

RUSÇADAN ÇEVİREN *Mehmet Özgöl*

Yolunu Şaşırانلار, Anton Pavloviç Çehov'un
1884-1886 tarihleri arasında kaleme aldığı
öykülerden seçilerek hazırlanmıştır.

BEVERLY HAHN'IN ÖNSÖZÜYLE

ANTON PAVLOVIÇ ÇEHOV 29 Ocak 1860 günü Kırım'da bir liman kenti olan Taganrog'da dünyaya geldi. Bakkallık yapan Pavel Yegoroviç Çehov ve Yevgeniya Yakovlevna Çehova'nın üçüncü oğluydu. Taganrog Erkek Gramer Okulu'na yazıldı. Erken yaşta tiyatroya ilgi duydu ve ailesiyle birlikte oynadığı kısa skeçler yazmaya başladı. "Babasız" ve "Platonov" adında iki oyun yazdı. Babasının iflasından sonra aile Moskova'ya gitti; Çehov, Taganrog'da kalıp eğitimini özel dersler vererek sürdürdü. Tıp okumak için Moskova'ya geldi ve burada *Strekoza* (Yusufluk) dergisine Antoşa Çehonte gibi takma isimlerle haftalık öyküler yazmaya başladı. İlk eskiz derlemesi *Melpomene'nin Masalları* 1884'te yayımlandı. Bu dönemde tüberküloza yakalandı. Meşhur romancı Grigoroviç'in kendisine yazdığı mektupla yazarlığı ciddiye almaya karar verdi ve kendi imzasıyla ilk öykü derlemesi *Karmakarışık Öyküler* 1885'te yayımlandı. "İvanov"un ilk hali, Moskova'da Korsh Sahnesi'nde 19 Kasım 1887'de sahnelendi, aynı yıl ikinci öykü derlemesi *Alacakaranlık* yayımlandı. "Küğünün Şarkısı" ve "Ayı" 1888 yılında ilk kez sahnelendi. *Alacakaranlık* ile Puşkin Ödülü'ne layık görüldü. Ağabeyi Nikolay, 1889'da tüberkülozdan öldü. Ertesi yıl Sibirya'daki Sahalin Adası'nı ziyaret etti. A.S. Suvorin ile birlikte Fransa ve İtalya'ya gitti. Bir sonraki yıl Moskova yakınlarındaki Melihovo arsasını satın alarak bir ev yaptırdı ve burada yaşamaya başladı. Burada geçirdiği beş yıl boyunca bir yandan en iyi öykülerini yazarken bir yandan da açtığı ufak klinikte, doktorluk mesleğini sürdürdü. "Martı", 1896'da ilk defa sahnelendiğinde olumsuz tepkilerle karşılaştı. Ertesi yıl tüberküloz teşhisi konan Çehov, Avrupa'da istirahat etti. Bir sonraki yıl Yalta'ya döndü ve buradan bir arsa aldı. "Vanya Dayı", Moskova Sanat Tiyatrosu'nda 1899'da sahnelendi, aynı yıl annesi ve kız kardeşiyle Yalta'daki yeni evine taşındı. 1898'de tanıştığı aktris Olga Knipper ile 1901 yılında küçük bir merasimle evlendiler. Bu yıl "Üç Kız Kardeş", Moskova Sanat Tiyatrosu'na sahnelendi. Ertesi yıl sağlığı kötüleşmeye başladı. Tamamladığı son oyunu "Vişne Bahçesi"nin ilk gösteriminin yalnız üçüncü perdesine katılabildi. İyileşmek için gittiği Badenweiler'de hayata gözlerini yumdu. Eşi Knipper'e söylediği "Şampanya içmeyi uzun zaman oldu" meşhur son sözleri olmuştur. Naaşı Novodeviçi Mezarlığı'na defnedildi. Hayata ve yazarlığa bakışını kendisi şöyle özetlemiştir: "Kısa ömrümde insanın erişebildiği her şeyi kucaklamak istiyorum. Konuşmak, okumak; dev bir fabrikada elime çekiç almak, denizi seyretmek, tarla sürmek. Nevski Bulvarı'nda, uçsuz bucaksız tarlalarda, okyanusta –hayal gücümün beni göttürdüğü her yerde– bir başıma yürümek istiyorum."

İÇİNDEKİLER

ÖYKÜLERE DAİR GÖRSELLER	9
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
BAŞLANGIÇLAR / BEVERLY HAHN.....	21

Yolunu Şaşırınlar

<i>Gerekli Önlemler</i>	37
<i>Briç</i>	43
<i>Mezarlıkta</i>	49
<i>Maske</i>	53
<i>Düşkünler Yurdunda</i>	61
<i>Çıkar İçin Evlilik</i>	67
<i>İvirla Zıvırla Uğraşınlar</i>	73
<i>İstiridye</i>	79

Generalli Düğün	85
Korkunç Bir Gece	93
Keyifsizlik	101
Yüzbaşı Üniforması	105
Başkanın Karısının Evinde	113
Yaşayan Tarihler	119
Hamamda	123
Bir Adamın Köpekle Konuşması	133
Entipüften Bir Adam	137
Soyunun Son Türü	141
Otelde	147
Unvanlar Kaldırıldı	151
Karga	159
Çizmeler	165
Sinirler	171
Yazlıkçılar	177
Hızlı Yükseliş	181
Numaracılar	183
Yayınbalığı	187
Eczanede	193
Atla İlgili Soyadı	199
Yolunu Şaşırانlar	205
Avcı	211
Kaçınılmaz Başlangıç	217
Kundakçı	219

Düşünür	225
Yiğit At ile Ürkek Alageyik	229
Boşuna Islık Çalanlar	235
Yaşlanmanın Sonucu	241
Ölü	247
Kadınların Şansı	253
Aşçı Kız Evleniyor	259
Prişibeyev Başçavuş	265
Yaban Ellerde	271
Uyku Sersemliği	277
Ayyaşlığın İlacı	283
Ninoçka	291
Değerli Köpek	299
Yazar	303
Piyano Tıngırdatıcı	307
Bu Kadarı da Fazla	317
Yaşlılık	323
Felaket	329
Ah, Şu İnsanlar!	337
Paçavra	343
Mızrak Çuvala Sığmaz	353
Saygısız Adam	359
Tiyatro Müdürü Divanın Altında	367
Düş	371
Ünlem İşareti	379

Gömütlükte Bir Gece	385
Başarısızlık	391
Meslekte İlk Görev Günü	395
Çocuklar	405
Keşif	413
Acı	419
Telaş	427
Bir Oyuncunun Sonu	437
Anyuta	447
İvan Matveyiç	453
ÖYKÜLERE DAİR KÜNYE BİLGİLERİ	459

Çehov'un 1880'lerde yazdığı mizah dergilerinden örnekler.

- Ilya Repin'in "Çocuklar" öyküsü için yaptığı çizim (üstte).
- Aleksandr Petroviç Apsit'in "İstiridyeye" öyküsü için yaptığı çizim (altta).

Gerekli Önlemler

(Надлежащие меры)

Bölge cezaevi gardiyanının, haritaya mikroskopla bakılsa bile görülemeyeceğini söylediği N kasabası, öğleüstü güneşinin güçlü ışıklarıyla aydınlanmış. Ortalık sessiz mi sessiz, çıt yok... Belediye doktoru, polis komiseri, ticaret odası temsilcisi ve iki belediye meclis üyesinden oluşan beş kişilik sağlık denetleme kurulu, belediyeden çıkıp çarşıya doğru ağır ağır ilerliyor. Birkaç polis de saygılı tavırlarla kalabalığın arkasından yürüyor. Denetleme kurulunun yolu cehenneme giden yol gibi iyi niyetlerle döşeli. Kurul üyeleri ellerini kollarını sallayarak, öfkeyle iş yerlerinin pisliğinden, kolera tehlikesinden, pis kokulardan, alınacak önlemlerden konuşuyorlar. Söylenenler öylesine akılcıca şeyler ki, en önde giden polis komiseri bir ara heyecanlanıyor, arkadaşilere dönerek, “İşte baylar, böyle sık sık toplanıp sorunlarımızı tartışsak ne iyi olurdu!” diyor. “İnsan kendini toplumun hizmetinde hissedip bundan hoşnut kalıyor. Oysa biz kendi aramızda sonuçsuz tartışmalardan başka ne yapıyoruz? Vallahi öyle!”

Ticaret odası temsilcisi doktora dönerek, kurbanımı seçen cellat tavrıyla, “Acaba denetlemeye hangisinden başlasak, Nikita Nikolayeviç?” diye soruyor. “Oşeynikov’un dükkânından başlayalım mı? Bir kere o herif madrabazın teki, ikincisi, ar-

tık kuyruğunu kıştırmanın zamanı geldi. Geçenlerde bizimkiler ondan bulgur almışlar, içinden, bağışlayın, sıçan pisliği çıktı. Karım yemeğe dilini bile sürmedi.”

Doktor umursamazca, “Eh, ne yapalım? Önce Oşeynikov’un dükkânı olsun,” diyor.

Denetleme kurulu üyeleri kapısında “Çay, Şeker, Kahve, Her Türlü Dışalım Malları Mağazası A. M. Oşeynikov” tabelası asılı dükkâna giriyorlar ve lafi fazla uzatmadan denetlemeye başlıyorlar.

Doktor, Kazan sabunlarının düzgünce istif edildiği piramit biçimindeki yığına bakarak, “Hımm! Sabun kalıplarından yapılmış Babil kulesine diyecek yok! Güzel bir buluş doğrusu!” diyor. “Eee, bu nedir, bakar mısınız, baylar! Demyan Gavriloviç aynı bıçağı hem sabun hem de ekmeğe kesmekte kullanıyor olmalı.”

Bakkal renk vermeden, “Bundan dolayı kolera salgını çıkmaz, Nikita Nikolayivç,” diyor.

“Orası öyle ama hoş değil. Ekmeği de biz senden alıyoruz.”

“Merak etmeyin, beyefendi, kibar müşterilerimiz için ayrı bıçak bulunduruyoruz. Öyle şey olur mu?”

Polis komiseri miyop gözlerini kısıp jambonlara bakarken, uzun süre tırnakladıktan sonra kokluyor, bir de fiske atarak soruyor:

“Sakın senin bu jambonlarda striknin bulunmasını?”

“O da nasıl şey? İnsaf edin! Bu dediğiniz olacak iş mi?”

Komiser bozuluyor, jambonların yanından uzaklaşıp “Osmolov ve Ortağı” toptancı mağazasının gönderdiği fiyat listesini incelemeye koyuluyor. O sırada ticaret odası temsilcisi elini bulgur çuvalına daldırıyor, daldırır daldırmaz eli kadife yumuşaklığında bir şeye değiyor. Çuvalın içine bakınca yüzünde bir çeşit sevecenlik belirtisi canlanıyor.

“A, canlarım benim! Pisi, pisi, pisi! Şu yavrucaklara bakın! Bulgurun üzerine yatmışlar da başlarını uzatıyorlar. Keyiflerine de diyecek yok, doğrusu... Bu yavrulardan birini bana gönderene, Demyan Gavrilivç!”

“Hay hay, efendim! Buyurun baylar, burada mezeler var, tatmak isterseniz... Sardalyeler, kaşar peyniri... Bu da, gördüğü-

nüz gibi, isli mersinbalığı. Mersinbalığımı cumartesi günü getirttik, nefistir. Mişka, bıçağı ver bakayım!”

Denetleme kurulu üyeleri kurutulmuş balıktan kesilen parçaları koklayıp tadına bakıyorlar.

Bakkal kendi kendine söylenir gibi, “Fırsat bulmuşken bir de ben tadayım,” diyor. “Şurada bir yerde şişe duruyordu. Balıklı birlikte birer kadeh içmek iyi gider. O zaman balığın lezzeti daha bir artıyor. Mişka, şişeyi getir!”

Mişka avurtlarını şişirip gözlerini belerterek şişenin mantarını açıyor, hoş sesler çıkararak doldurulan votka kadehlerini tezgâhın üstüne koyuyor.

Biraz durakladıktan sonra komiser ensesini kaşıyor.

“Aç karnına içmek... Bilmem ki... Ama birer kadehten bir şey çıkmaz. Elini biraz çabuk tut, Demyan Gavrilîç. Senin votkanla kaybedecek vaktimiz yok.”

Aradan çeyrek saat geçiyor, ancak o zaman denetleme kurulu üyeleri dudaklarını silip kibrit çöpüyle dişlerini kurcalayarak Golonbenko'nun¹ dükkânının yolunu tutuyorlar. Ama terslik bu ya, dükkândan içeri girmenin olanağı yok. Beş babayiğit delikanlı koca bir yağ varilini dükkândan dışarı yuvarlamak için uğraşıp duruyorlar. Beşinin de yüzleri kızarmış, kan ter içinde kalmışlar...

“Sağa döndür! Ucundan tut! Çek, çek! Altına takoz koy! Tüh, kör şeytan! Oradan çekilin, beyim, ayağımız ezilecek!”

Varil kapıya gelip dayanıyor, bir daha da yerinden kıpırdamıyor... Beş babayiğit varilin üstüne abanıp avazları çıktığı kadar ıkınarak varili dışarı itmeye çalışıyorlar. Uzun uğraşmalar, oflayıp puflamalar sonunda varil yerinden kıpırdıyor, ancak ne şaşılacak iş ki, yerinden biraz oynayan varil bütün doğa yasalarına aykırı olarak gerisin geriye yuvarlanıp kapının girişini yeniden kapatıyor. Oflayıp puflamalar bir daha başlıyor. Komiser, “Tüh!” diyerek yere tükürüyor. “Hadi gelin, Şibukin'in dükkânına gidelim! Bu iblisler akşama değin oflayıp puflayacaklar.”

Sağlık denetleme kurulu üyeleri Şibukin'in dükkânını kapalı buluyorlar ve birbirlerinin yüzüne şaşkın şaşkın bakıyorlar.

1 Çıplakbalıklıoğlu – ç.n.

“Burası biraz önce açık değil miydi, yahu? Oşeynikov’un dükkânına girdiğimiz sırada Şibukin kapıda durmuş, çaydanlık çalkalıyordu.”

Dükkânın kapalı kapısının önünde duran dilenciye, “Söyler misin, bakkal nereye gitti?” diye soruyorlar.

Dilenci kısık bir sesle, “Allah rızası için bir sadaka!” diye yalvarıyor. “Zavallı kör için gönlünüzden ne koparsa, baylar! Allah rızası için...”

Denetleme kurulu üyeleri ellerini sallayıp ileri doğru yürüyorlar. Geride yalnız komiser kalıyor. Komiser Pliunin² dilenciye bir kapık uzatıyor, sonra bir şeylerden ürkmüşçesine istavroz çıkararak çabuk çabuk arkadaşlarının arkasından seğirtiyor.

Aradan iki saat geçmeden kurul üyelerinin geriye döndüğünü görüyoruz. Çok yorgun, bitkin bir görünüşleri var. Denetleme boşa geçmemiş: Arkada yürüyen polislerden biri çürük elma dolu bir kalburu utku kazanmışların tavrıyla taşıyor.

Komiser, yanından geçtikleri “Ren Şarap ve Votka Mahzeni” tabelasına yan yan bakarak, “Şimdi bunca gurur verici çalışmadan sonra bir şeyler içmek hakkımızdır,” diyor. “Biraz dinlenip kendimize gelelim.”

“Evet, iyi olur. Hadi, buyurun, içeri girelim!”

Sağlık denetleme kurulu üyeleri mahzene inerek çarpık bacaklı, yuvarlak bir masanın çevresine oturuyorlar. Komiser tezgâhtara işaret ediyor, masaya bir şişe geliyor hemen.

Ticaret odası temsilcisi bir kadeh içip yüzünü buruşturarak, “Meze yok mu?” diyor. “Bari hıyar turşusu getirselerd. Ama neyse...”

Kalbur tutan polis memuruna dönüyor, çürük elmalar arasından en düzgününü seçip bunu meze yerine yiyor.

Komiser epeyce şaşırılmış görünerek, “Vay!” diyor. “Burada fazla çürük olmayanlar da varmış. Getir bakayım, bir tane de ben seçeyim! Kalburu şuraya koyalım. Sağlamlarını seçer, temizleriz, kalanları da çöpe atarız. Anikita Nikolayeviç, kadehinizi doldurun! Ah, sık sık böyle sağlık denetimi yapıp kasaba-

2 Tükürenoğlu – ç.n.

nın sorunlarını konuşsak! Her şeye kolayca çözüm yolu bulurduk. Hepimiz şu üçra köşeye tıklımışız; ne dernek ne kulüp biliyoruz, uygar insan yüzü gördüğümüz yok. Avustralya'dayız sanki. Kadehleri doldurun, baylar! Doktor, işte elmanız! Sizin için kendi elimle temizledim!”

Dışarıda bekleyen polis memuru arkadaşlarıyla birlikte mahzenden çıkan komisere, “Komiserim, kalburu nereye götürüyüm?” diye soruyor.

“Ka-ka... Kalbur mu? Ne kalburu? Ha, a-anladım... Elmalarla birlikte atın gitsin! Çünkü mikrop yuvası!”

“Ama siz o elmalardan yemiştiniz.”

“Olsun, olsun, zararı yok. Bana bak, oğlum! Sen bizim eve git, benim hanıma, Marya Mihaylovna'ya şöyle de... Gecikeceğim için kusura bakmasın... Ben bir saat kadar... Pliunin'e uymaya gideceğim. Anlıyorsun, değil mi? Marfa'nın, uyku tanrıçası Morfey'in koynuna! Anlaşıldı mı? *Sprechen Sie Deutsch*,³ Ivan Andreyiç?”

Komiser böyle dedikten sonra gözlerini havaya dikeyor, üzüntüyle başını sallayarak, kendi kendine, “İşte bizim yaşamımız hep böyle geçer!” diye söyleniyor.

3 (Alm.) Almanca biliyor musun?